

реалізувати авторитет своєї творчої ролі в оточенні однокласників. Школяр здобуває радість від задоволення своїх естетичних потреб та підсилює творче захоплення процесом музичного пізнання.

Список використаних джерел і літератури / References:

1. Артемова, Л. (2000) Шкоб дитина хотіла і вміла вчитися. *Дошкільне виховання*. 5. 6-7 / Artemova, L. (2000) Shchob dytyna khotila i vmila vchytysia [That the child wanted and was able to learn]. *Doshkilne vykhovannia*. 5. 6-7 [in Ukrainian].
2. Асаф'єв, Б. А. (1973). *Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании*. 144. 2-е изд. Л.: Музыка. / Asaf'ev, B. A. (1973) *Izbranny'e stat'i o muzykalnom prosveshhenii i obrazovanii* [Selected articles on music education and upbringing] 144. 2-e yzd. L.: Muzika [in Russian].
3. Бібік, Н. М. (1987). *Формування пізнавальних інтересів молодших школярів*. К.: Випол. / Bibik, N. M. (1987). *Formuvannya piznavalnykh interesiv molodshykh shkoliariv* [Formation of cognitive interests of junior pupils] K.: Vipol [in Ukrainian].
4. Горский, Д. П. (1998). О критериях истины. (К диалектике теоретического знания и общественной практики). *Вопросы философии*. 2. 28-30. / Gorskiy, D. P. (1998). O kriteriyakh istisny' [On the criteria of truth] (K dyalektyke teoretycheskogho znanyja y obshhestvennoj praktyky). *Voprosy' filosofii*. 2. 28-30 [in Russian].
5. Гродзенська, Н. М. (1969). *О слушание музыки в начальной школе: Школьники слушают музыку*. М.: Музгиз. / Grodzens'ka, N. M. (1969). *O slushanie muzy'ki v nachal'noj shkole: Shkol'niki slushayut muzy'ku* [About listening to music in primary school: schoolchildren listen to music]. M.: Muzgiz [in Russian].
6. Кабалевський, Д. Б. (1977). *Как рассказать детям о музыке?* М.: Сов. композитор / Kabalevs'kij, D. B. (1977). *Kak rasskazat' detyam o muzy'ke?* [How to tell children about music?]. M.: Sov. kompozitor [in Russian].
7. Киричук, О. І. (1982). *Навчальні інтереси молодших школярів*. К.: Рад. школа / Kyrychuk, O. I. (1982). *Navchalni interesy molodshykh shkoliariv* [Educational interests of junior pupils] K.: Rad. shkola [in Ukrainian].
8. Костюк, Г. С. (1989.) *Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості* / За ред. Л.М. Проколієнко. К.: Рад. школа. / Kostyuk, H. S. (1989.) *Navchalno-vykhovnyi proces i psykhichnyi rozvytok osobystosti* [Educational process and mental development of the personality] / Za red. L. M. Prokoliienko. K.: Rad. shkola [in Ukrainian].
9. Пиличяускак, А. (1989). *Познание музыки как педагогическая проблема / Музыка в школе*. 1. 6-11 / Pilichyuskak, A. (1989). *Poznanie muzy'ki kak pedagogicheskaya problema* [Knowledge of music as a pedagogical issue]. *Muzy'ka v shkole*. 1. 6-11 [in Russian].
10. Савченко, О. Я. (1982). *Розвиток пізнавальної активності молодших школярів*. К.: Рад. школа. / Savchenko, O. Ya. (1982). *Rozvytok piznavalnoi aktyvnosti molodshykh shkoliariv* [Development of cognitive activity of junior pupils] K.: Rad. shkola [in Ukrainian].

УДК 792.82.071.2:14](092)

UDC 792.82.071.2:14](092)

СВІТЛАНА ЛЕГКА,

*кандидат історичних наук, доцент кафедри
(Україна, м.Київ, Київський національний
університет культури і мистецтв)*

SVITLANA LEGKA,

*Candidate of Historical Sciences, Associate Professor
(Ukraine, Kyiv, Kyiv National
University of Culture and Arts)*

ID ORCID 0000-0002-1786-1160

**Філософське підґрунтя творчості балетмейстера Іржи Кіліана
The Philosophical Basis of Creativity of Balletmaster Jiří Kylián**

Анотація. Метою публікації стало вивчення філософського змісту творчості голландського хореографа чеського походження Іржи Кіліана, визначення основних естетичних принципів його балетмейстерського стилю. Методологія роботи включає використання наступних культурологічних методів дослідження: загальноісторичний, порівняльно-історичний, аналітичний, біографічний.

Наукова новизна публікації полягає в тому, що в ній вперше у вітчизняній історіографії висвітлено постать та проаналізовано сценічний доробок Іржи Кіліана.

Балетмейстерська біографія І. Кіліана розпочалася із його знайомства з провідним європейським хореографом Д. Кранко, який запросив постановника-початківця до експериментальної роботи на сцені *Noverre Gesellschaft*. Справжня світова популярність прийшла до І. Кіліана із створенням вистави «Симфоніетта» (1978). Підґрунтям для подальшого зміцнення популярності І. Кіліана у хореографічному світі слугували також такі вистави, як «Симфонія псалмів» (1978), «По зарослій стежині» (1980), «Забута земля» (1981), «Весіллячко» (1982), «Пасовище» (1983), «Дитя і чари» (1984) тощо. Основні етапи творчої діяльності І. Кіліана щільно пов'язані із понад 40-річною роботою хореографа в *Nederlands Dans Theatre*, де ним було створено більше 70 балетних вистав. Своім здобутком І. Кіліан ініціював зліт світової танцювальної культури й визначив лідерство нідерландського балету у жанрі сучасного танцю. Особливий балетмейстерський стиль, створений І. Кіліаном, надав йому репутації хореографа-філософа, який звертав свою увагу не лише на можливості людського тіла, але й глибини її характеру. Найхарактерніші риси постановочного почерку І. Кіліана полягають у використанні широкого діапазону музичного матеріалу (XVIII–XXI ст.ст.), зверненні філософської уваги на духовний зміст людської натури, побудові технічно складних хореографічних комбінацій тощо. Як правило, балетмейстер використовував у своїх постановках невелику кількість виконавців, що підкреслювало камерність його вистав. Український глядач, на жаль, недостатньо обізнаний з творчістю Іржи Кіліана. У лютому 2019 року київська публіка вперше отримала змогу побачити найвідоміші роботи цього видатного балетмейстера, якого справедливо вважають одним із найцікавіших модерністів ХХ ст.

Ключові слова: Іржи Кіліан, європейський балетний театр, сучасний танець, мистецтво балетмейстера.

Summary. The aim of the publication has been the research of the philosophical work content of the Dutch choreographer Czech origin, Jiří Kylián, determination the main aesthetic principles of his ballet master's style. The methodology of work includes using the following cultural researching methods: general historical, comparative-historical, analytical, biographical. The scientific novelty of the publication means it is pioneer of showing figure and analyzing the stage work of Jiří Kylián in national historiography.

The choreographer's biography of I. Killian started with his meeting with leading European choreographer D. Kranko, who invited the beginner producer to the experimental work on the stage dubbed *Noverre Gesellschaft*. The real-world popularity came to I. Kylián with the creation of the play «*Sinfonietta*» (1978). The further increasing the popularity of I. Kylián in the choreographic world were due to the works in «*Symphony of Psalms*» (1978), «*Overgrown Path*» (1980), «*Forgotten Land*» (1981), «*Svadebka*» (1982), «*Stamping Ground*» (1983), «*L'enfant et les sortilèges*» (1984) and the like. The main stages of Jiří Kylián creative work are closely connected with more than 40 years of the choreographer work at the *Nederlands Dans Theater*, where he has created more than 70 ballet performances. The most characteristic features of Jiří Kylián productive handwriting are the use of a wide range of musical material (XVIII-XXI centuries), the philosophical attention to the spiritual content of human nature, the construction of technically difficult choreographic combinations, etc.

Key Words: Jiří Kylián, European Ballet Theater, Contemporary Dance, Ballet Master.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Творчість відомого європейського балетмейстера Іржи Кіліана широко відома у хореографічному світі. Автор понад 70 балетів, він працював із багатьма балетними трупамі, серед яких Театр танцю Нідерландів (*Nederlands Dans Theatre*), Балет Штутгарту (*Stuttgart Ballet*), Паризька Опера (*Opera de Paris*), Національний балет Мюнхена (*Bayerisches Staatsballett Munchen*), Токіо-балет (*Tokyo Ballet*), Національний балет Праги (*National Ballet Prague*). Відомо, що понад 100 театральних компаній і балетних шкіл в усьому світі виконують його хореографію.

Український глядач, на жаль, недостатньо обізнаний із творчістю Іржи Кіліана. В лютому 2019 року київська публіка вперше отримала змогу побачити найвідоміші роботи цього видатного балетмейстера, якого справедливо вважають одним із найцікавіших модерністів ХХ ст. Організатор проекту О. Матвієнко зазначала в одному з інтерв'ю: «Неможливо повірити у те, що в Україні ніхто і ніколи не показував балети Іржи Кіліана. Усвідомити лише: цими балетами вже понад тридцять років насолоджуються глядачі по всьому світові, вони входять до репертуару провідних театрів планети, а ми ще нібито живемо за культурною «залізною завісою». Проте в цьому є й великий позитив, адже вперше побачити балети Кіліана – це справжня естетична насолода» (Пикуля І. В, 2018). Відомо, що у програму київського показу увійшло три одноактні балети І. Кіліана: «Занепалі ангели» («*Falling Angels*») на музику С. Райха, «Маленька смерть» («*Petite Mort*») і «Шість танців» («*Sechs Tänze*») на музику В.-А.

Моцарта. Актуальність запропонованого нами дослідження зумовлена збільшенням мистецтвознавчого інтересу до творчості І. Кіліана, постать та сценічний здобуток якого тривалий час залишалися поза увагою вітчизняних театрознавців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... Проте, аналіз досліджень і публікацій довів, що представлена у науковій розвідці проблематика розглядалася зарубіжними дослідниками: К. Семеновим (Семенов К., 2013, с. 26–27), М. Тимашевою (Тимашева М., 2010), Е. Ваккаріно (Vaccarino E., 2001). Ними, зокрема, було проаналізовано пластичну поетику І. Кіліана, розглянуто особливості композиційної та образної логіки окремих балетів хореографа, зацентровано на змістовності танцювальної партитури Кіліана, побудованої на глибокому розумінні балетмейстером багатомірності музики. Додамо також, що корисними для вивчення заявленої проблематики стали критичні відгуки на представлені у Києві балети І. Кіліана, підготовлені вітчизняними рецензентами А. Антоненко (Антоненко А., 2019) та О. Калиніною (Калинина О., 2019).

Формулювання цілей статті... Метою даної публікації стало вивчення філософського змісту творчості голландського хореографа чеського походження Іржи Кіліана, визначення основних естетичних принципів його балетмейстерського стилю. Досягнення мети передбачає вирішення наступних актуальних завдань: розглянути балетмейстерську біографію І. Кіліана; визначити основні етапи його творчої діяльності; з'ясувати найхарактерніші риси постановочного почерку.

Виклад основного матеріалу... Хореограф І. Кіліан народився у важкий післявоєнний час (21 березня 1947 року) в Празі у родині, далекій від мистецтва. Відомо, що першим захопленням Кіліана був цирк і, перш ніж присвятити своє життя танцю, він досить серйозно займався акробатикою (у подальшому це допомогло йому значно урізноманітнити хореографічну лексику його танцювальних постановок). З дев'яти років І. Кіліан почав навчатися танцю в студії при Оперному театрі в Празі, згодом продовжив навчання у Празькій консерваторії, яка, як відомо, була й залишається провідним мистецьким освітнім закладом Чеської Республіки. Проте вже через кілька років талановитий студент отримав стипендію Британської ради й вирушив на стажування до лондонської школи Королівського балету (Royal Ballet School). Там Кіліана знов помітили: 1968 року відомий балетмейстер Д. Кранко запросив його до трупи Штутгартського балету. У Німеччині кар'єра Кіліана склалася також успішно: його перша вистава під назвою «Парадокс», створена для щорічної експериментальної сцени молодих хореографів «Noverre Gesellschaft» була перенесена на головну сцену Штутгартського театру. 1971 року Кіліану було доручено очолити спеціально створену при театрі танцювальну трупу «Noverre Company», репертуар якої складався виключно з сучасної хореографії.

Майже одночасно І. Кіліан почав працювати із балетною трупю Театру танцю Нідерландів (Nederlands Dans Theatre). Відомо, що після кількох успішних проєктів йому було запропоновано посаду артистичного директора балетного колективу (разом із Х. Кнілом). 1974 року І. Кіліан був запрошений до амстердамського театру на постійну роботу, де однією з його перших сценічних вистав стала постановка «Приходити й відходити», створена спільно з молодими хореографами М. Хайде та Р. Крагуном.

Справжня світова популярність прийшла до І. Кіліана у 1978 році після показу на Міжнародному фестивалі у м. Чарльстоні (США, Південна Кароліна) балету «Симфонієтта» на музику Л. Яначека. Підґрунтям для подальшого зміцнення популярності І. Кіліана у хореографічному світі слугували також такі вистави, як «Симфонія псалмів» (1978) та «Весіллячко» (1982) на музику І. Стравінського, «По зарослій стежині» Л. Яначека (1980), «Забута земля» Б. Бріттена (1981), «Пасовище» К. Чавеса (1983), «Дитя і чари» М. Равеля (1984). Крім того, для реалізації власних ідей І. Кіліан створив при Nederlands Dans Theatre експериментальні хореографічні майстерні, де активно проводив численні майстер-класи.

Встановлено, що з середини 1980-х рр. творчість І. Кіліана набула нового спрямування: він почав ставити переважно абстрактні опуси, які згодом отримали широке міжнародне визнання і були об'єднані у знамениту програму «Чорно-білих балетів» (вже понад тридцять років входить до репертуару кращих балетних сцен світу). Серед них назвемо такі: «Шість танців» В.-А. Моцарта (1986), «Гру закінчено» (1988), «Занепаді ангели» С. Райха (1989), «Сарабанда» І.-С. Баха (1990), «Солодкі сни» А. Веберна (1990), «Маленька смерть» В.-А. Моцарта (1991), «Місцезнаходження невідомо» на музику А. Пярта, А. Веберна, С. Райха, Ч. Айвза, М. де Роо (1994).

Цікавим став принцип роботи І. Кіліана з балетним колективом. Він розподілив учасників трупи Nederlands Dans Theatre на три категорії: NDT I (молодь від 17 до 22 років), NDT II (основний склад учасників від 23 до 40 років), NDT III (балетні пенсіонери від 40 років), кожна з яких мала власний віковий репертуар. Відомо, що І. Кіліан називав ці групи «трьома вимірами життя танцівника» (Антоненко А., 2019). Наприклад, для останньої когорти виконавців (їх вік у балетному мистецтві вважається критичним) замість демонстрації складних технічних елементів на перший план виступала емоційна складова хореографічного номера, детальне розкриття образу. Причому, до створення репертуару й роботи з танцівниками групи NDT III І. Кіліан запрошував багатьох відомих балетмейстерів, серед яких були Х. ван Манен, В. Форсайт, М. Ек, М. Бежар, М. Марен, О. Нахарін,

Д. Мюллер, К. Брюс, М. Кларк, К. Карлсон, Н. Дуато, П. Лайтфут, Р. Вілсон, П. Делакура, С. Лінк та інші майстри балетної сцени. 1995 року до 35-річного ювілею Nederlands Dans Theatre та 20-річчя власної діяльності у нідерландському балеті І. Кіліаном була поставлена масштабна хореографічна вистава «Арчимбольдо», де він задіяв одразу три трупи театру: NDT I, NDT II та NDT III.

Із 1999 року І. Кіліан залишив посаду артистичного директора театру, проте продовжував працювати хореографом трупи. До 2009 року, коли балетмейстер залишив театр остаточно, він поставив на його сцені ще близько двох десятків балетів (переважна більшість з них на музику композитора Д. Хобріха): «Клік-пауза-мовчання» І.-С. Баха, Д. Хобріха (2000), «27'52», «Клод Паскаль», «Коли час забирає час» (2002), «Далеко – занадто близько», «Останній дотик» (2003), «Безсоння», «Необхідно, щоб дверь була» (2004), «Кинути кістки» (2005), «Капелюх» (2006), «Дьоготь і пір'я» В.-А. Моцарта (2006), «Двійник, що вислизає» (2008), «Боги і пси» (2008), «Спогади про кам'яні мішки» (2009).

Особливий балетмейстерський стиль, створений І. Кіліаном, надав йому репутації хореограф-філософа, чия увага зверталася не лише на можливості людського тіла, але й глибини її природи. Для цього стилю були характерними емоційно насичені скульптурні побудови, складні підтримки та технічні комбінації (саме тут став у нагоді здобутий у дитинстві акробатичний досвід). Як правило, балетмейстер використовував у своїх постановках невелику кількість виконавців, адже, на його думку, глядачеві необхідно було відчувати танець й поставитися до артистів, як до найкращих друзів – а це вкрай важко реалізувати, коли на сцену виходять, наприклад, одразу двадцять танцівників (Антоненко А., 2019).

Для того, щоб детальніше розібратися у специфіці балетмейстерського стилю І. Кіліана, коротко розглянемо кілька його одноактних вистав. Так, у «Воскових крилах» невловимо змінюючи амплітуду рухів танцівників та швидкість виконання ними комбінацій, хореограф маніпулює глядацьким сприйняттям та їхньою увагою. В основу спектаклю покладено античний міф про Ікара, який розкриває музика одразу чотирьох різнополярних композиторів: класиків І.-С. Баха та Г. Бібера, авангардистів й наших сучасників – Д. Кейджа та Ф. Гласса.

Для постановки «Маленької смерті» І. Кіліан обрав музику з двох фортепіанних концертів В.-А. Моцарта. У виставі він продемонстрував все різноманіття любовних відносин – від цнотливих дотиків до пристрасних обійм. Тіла танцівників відбивають ритм та емоції музики, любовні дуети окреслені складною пластикою ліній.

Своєрідною формою пластичного есе стала одноактна вистава «Безсоння». Вона має одразу кілька змістовних сюжетів: прозорість меж, що поділяють сон та реальність; хиткий стан свідомості, яка прагне до заспокоєння; невловимі миті гармонії свідомого й несвідомого, які автор балету розглядає як колиску, де зароджуються бажання. В цьому балеті танцювальна взаємодія партнерів пронизана магнетичним тяжінням, чуттєвими підтримками, поліфонічною кантиленою блукаючих траєкторій рухів. Хореографія, багато насичена пластикою розпростертих рук-крил, відображає вільну, польотну, химерну природу сновидінь.

У «Шістьох танцях» І. Кіліан втілює непереборне намагання естетики витонченого XVIII ст. перетворити реальне життя на безкінечне свято. Причому, автор не висміює ці намагання, вони стають для нього своєрідним танцювальним анекдотом, добрим жартом. В одному з інтерв'ю балетмейстер так коментував своє бачення вистави: «Два століття віддаляють нас від того часу, коли Моцарт написав свої «Німецькі танці». Цей історичний період був наповнений війнами, революціями й іншими втратами. Виходячи з цього, мені здалося неможливим створити просто танцювальні номери, які б відображали лише гумор та музичний блиск композитора. Замість цього в мене вийшло шість зовнішньо абсурдних сцен. Їх викривлені риси передають той пошкоджений світ, який більшість з нас в силу різноманітних причин має в своїй душі» (Тимашева М., 2010).

Варто наголосити, що І. Кіліан – володар багатьох нагород і премій. Так, він тричі ставав лауреатом премії В. Ніжинського в Монте-Карло (Монако) у номінаціях «Кращий хореограф», «Найкраща трупа», «Найкраща балетмейстерська робота». Кіліан – кавалер Почесної медалі президента Чеської Республіки (Чехія), Ордену почесного легіону (Франція), медалі Ордену дому Оранських (Нідерланди, отримав з рук королеви Беатрикс).

Проте були в долі І. Кіліана й випадки, коли він відмовлявся від престижних визнань, поступаючись місцем іншим хореографам. Так, 1993 року Кіліану було присуджено приз «Choreography Award», однак він відмовився від нагороди, обґрунтовуючи це тим, що вона ставить його у незручне становище і змушує конкурувати з колегою і хореографом Х. ван Маненом. Кіліан, справедливо вважав (і ми поділяємо з ним цю думку), що конкурентні відносини між діячами мистецтва неможливі. Ще одну премію – «Swan Dance Award» – балетмейстер прийняв, але передав її хореографу Д. Тібсу, визнавши його найважливішим танцівником Nederlands Dans Theatre продовж сучасної історії театру. У 2010 році І. Кіліан взагалі відмовився від премії «Deutscher Tanzpreis» пояснивши це тим, що він не відчув в собі відповідальності для прийняття нагороди (Тимашева М., 2010).

Висновки...Отже, наукова новизна публікації полягає в тому, що в ній уперше у вітчизняній історіографії висвітлено постать та проаналізовано сценічний доробок Іржи Кіліана. Підсумовуючи викладений в основному розділі статті матеріал, наголосимо на наступних **висновках**:

1. Балетмейстерська біографія І. Кіліана розпочалася після його знайомства з провідним європейським хореографом Д. Кранко, який запросив постановщика-початківця до експериментальної роботи на сцені Noverre Gesellschaft. Справжня світова популярність прийшла до І. Кіліана із створенням вистави «Симфонієта» у 1978 році.

2. Основні етапи творчої діяльності І. Кіліана щільно пов'язані з понад 40-річною роботою хореографа в Nederlands Dans Theatre, де ним було створено більше 70 балетних вистав. Своїм здобутком І. Кіліан ініціював зліт світової танцювальної культури й визначив лідерство нідерландського балету у жанрі сучасного танцю.

3. Найхарактерніші риси постановочного почерку І. Кіліана полягають у використанні широкого діапазону музичного матеріалу (XVIII–XXI ст.ст.), зверненні філософської уваги на духовний зміст людської натури, побудові технічно складних хореографічних комбінацій тощо.

Наголосимо, що вивчення особливостей балетмейстерського стилю І. Кіліана залишається актуальною проблемою для сучасних українських мистецтвознавців й вимагає подальшого наукового аналізу з оприлюдненням нових результатів у спеціалізованих монографіях, присвячених історії світової хореографії.

Список використаних джерел і літератури / References:

1. Антоненко, А. (2019). Метафори в русі. *День*. Взято з: <http://m.day.kyiv.ua/ru/article/kultura/metafory-v-dvizhenii> (дата звернення: 9.10.2019). / Antonenko, A. (2019). *Metafory v dvizhenii* [Metaphors in Motion]. *Den*. Retrieved from: <http://m.day.kyiv.ua/en/article/kultura/metafory-v-dvizhenii> (last accessed 9.10.2019) [in Russian].

Калинина, О. (2019). Балет без пуантов – шедевры современной хореографии Иржи Килиана в Киеве. *Зоряний*. Взято з: http://zoryanyu.tv/articles/kultura/balet_bez_puantov_shedevry_sovremennoy_khoreografii_irzhi_kiliana_v_kieve/ (дата звернення: 12.10.2019). / Kalinina, O. (2019). *Balet bez puantov – shedevry' sovremennoj Xoreografii Irizhi Kiliana v Kieve Zoryanij*. [Ballet Without Pointe Shoes - Masterpieces of Contemporary Choreography by Jiří Kylián in Kyiv]. *Zoryanyu*. Retrieved from: http://zoryanyu.tv/articles/kultura/balet_bez_puantov_shedevry_sovremennoy_khoreografii_irzhi_kiliana_v_kieve/ (last accessed 12.10.2019) [in Russian].

2. Пикуля, И. В. (2018). В Украине впервые покажут балеты легендарного Иржи Килиана. *Viva*. Взято з: <https://viva.ua/afisha/6838> (дата звернення: 15.10.2019). / Pikulya, I. (2018). *V Ukraine vpervy'e pokazhut balety' legendarnogo Irzhi Kiliana. Viva*. [The Ballets of the Legendary Jiří Kylián will be Shown in Ukraine for the First Time] *Viva*. Retrieved from: <https://viva.ua/afisha/6838> (last accessed 15.10.2019) [in Russian].

3. Семенов, К. (2013). Неизвестный Килиан: «маленький» шедевр большой поэзии. *Балет*. 6. 26–27. / Semenov, K. (2013). *Neizvestnyj Kilian: «malen'kij» shedevr bol'shoj poezii*. [Unknown Kylián: “Small” Masterpiece of Great Poetry] *Ballet*. 6. 26–27 [in Russian].

4. Тимашева, М. (2010). Свободный балет Иржи Килиана. *Радио свобода*. Взято з: <https://www.svoboda.org/a/2101414.html> (дата звернення: 12.10.2019). / Timasheva, M. (2010). *Svobodnyj balet Irzhi Kiliana. Radio svoboda*. [Free Ballet by Jiří Kylián]. *Radio svoboda*. Retrieved from: <https://www.svoboda.org/a/2101414.html> (last accessed 12.10.2019) [in Russian].

5. Vaccarino, E. (2001). Jiří Kylián. Palermo: L'Epos, 190.